

Европейски икономически и социален комитет

NAT/644

**Водата и санитарно-
хигиенните условия са
човешко право**

Брюксел, 15 октомври 2014 г.

СТАНОВИЩЕ

на

Европейския икономически и социален комитет

относно

„Съобщение на Комисията относно Европейската гражданска инициатива

**„Водата и санитарно-хигиенните условия са човешко право! Водата е
обществено благо, а не стока!“**

(COM(2014) 177 final)

(становище по собствена инициатива)

Докладчик: г-жа **An Le Nouail Marlière**

На 9 септември 2014 г. Европейският икономически и социален комитет реши, в съответствие с член 29, параграф 2 от Правилника за дейността си, да изготви становище по собствена инициатива относно

Съобщение на Комисията относно Европейската гражданска инициатива „Водата и санитарно-хигиенните условия са човешко право! Водата е обществено благо, а не стока!“
(COM(2014) 177 final).

Специализирана секция „Земеделие, развитие на селските райони, околна среда“, на която беше възложено да подготви работата на Комитета по този въпрос, прие своето становище на 18 юли 2014 г.

На 502-рата си пленарна сесия, проведена на 15 и 16 октомври 2014 г. (заседание от 15 октомври), Европейският икономически и социален комитет прие настоящото становище със 151 гласа „за“, 2 гласа „против“ и 5 гласа „въздържал се“.

*

* *

1. **Заклучения и препоръки**

- 1.1 В отговора си на първата успешна европейска гражданска инициатива (ЕГИ) „Водата и санитарно-хигиенните условия са човешко право! Водата е обществено благо, а не стока!“ Комисията утвърждава значението на човешкото право на вода и канализация като обществено благо с фундаментално значение и отново заявява, че „водата не е просто търговски продукт“.
- 1.2 Най-напред следва да се приветства факта, че подкрепата на населението за тази ЕГИ, както и признаването от страна на Комисията на спецификата и важната роля на водните услуги за „удовлетворяване на основните нужди на населението“, доведоха до изключване на услугите, свързани с водоснабдяването, от Директивата за концесиите.
- 1.3 В по-общ план ЕИСК оценява ангажимента на Комисията да действа в съответствие с разпоредбите на Договора, изискващи от ЕС да запази неутралност по отношение на националните решения, регулиращи режима на собственост за водните предприятия. Във връзка с това ЕИСК е убеден, че никое решение и никое действие, свързани с дейността на ЕС, не би трябвало да водят до ограничаване на свободата на държавите членки да избират начина, по който да организират предоставянето на водни услуги.

- 1.4 Ето защо ЕИСК приканва Комисията да предприеме конкретни инициативи, за да гарантира трайното спазване на този ангажимент във всички области на компетентност на ЕС, както по отношение на държавите – членки на ЕС, ползващи се с подкрепата на европейския механизъм за стабилност, така и в настоящите рамки на търговски преговори (например тези за трансатлантическото партньорство в областта на търговията и инвестициите и/или за търговията с услуги), като от такива търговски преговори изрично се изключат водните услуги.
- 1.5 Комитетът отбелязва някои положителни аспекти в отговора на Европейската комисия:
- признаването на факта, че предоставянето на водни услуги обикновено е задължение на местните власти, които са най-близо до гражданите;
 - ангажиментът за насърчаване на всеобщия достъп до вода и канализация в нейните политики за развитие посредством партньорствата с нестопанска цел;
 - насърчаването на публично-частни партньорства, които би трябвало да бъдат признати за ефективен инструмент за укрепване на ефикасността на публичните власти и на водните услуги, не само в контекста на международното развитие, но също и в рамките на Съюза.
- 1.6 Комитетът отбелязва, че предприятията в сектора на водоснабдяването обикновено са монополи поради необходимите огромни капиталови инвестиции и значителните транспортни разходи, както се констатира в неотдавнашния доклад на Европейската агенция за околна среда (Европейска агенция за околна среда, 2003 г., *Assessment of cost recovery through water pricing*, (Оценка на възстановяването на разходите посредством ценообразуването на водата), Люксембург, стр. 28). Ето защо публичните власти трябва да бъдат в състояние да упражняват широк контрол по отношение на качеството и ефикасността на услугите, предоставяни от водоснабдителните предприятия. В този контекст ЕИСК подкрепя Комисията, признаваща ключовата роля, която трябва да играе прозрачността.
- 1.7 Във връзка с това Комитетът приканва Комисията да положи повече усилия за цялостно прилагане на член 14 от Рамковата директива за водите (информация за обществеността и консултации) и изразява своята подкрепа за намерението на Комисията да насърчи съпоставянето на водните услуги по ключовите икономически, технически и качествени показатели. По този начин връзките между равнището на инвестициите, средната цена на водата и качеството на условията на труд ще намерят по-разбираем израз и ще увеличат прозрачността в сектора.

- 1.8 ЕИСК счита, че преразглеждането на Рамковата директива за водите и на Директивата за питейната вода би трябвало да бъде възможност да се включат указания и принципи относно принципа за всеобщ достъп, както и относно принципа на Рамковата директива за водите за възстановяване на разходите за водни услуги. ЕИСК призовава Европейската комисия да предложи законодателство, в което достъпът до водоснабдяване и канализация да се признава за право на човека в приетия от ООН смисъл, както и да насърчи водоснабдяването и канализацията като жизненоважни обществени услуги за всички.
- 1.9 ЕИСК посочва, че чрез подкрепата си за европейската гражданска инициатива европейските граждани изразиха желанието си да участват в изготвянето на европейските политики и да имат думата по отношение на водата като обществено благо и услуга от общ интерес. Ето защо е важно всички европейски институции да отворят управлението на политиката на ЕС в областта на водите за всички заинтересовани страни и да умножат възможностите за публичен дебат относно бъдещето на водните ресурси.

2. Въведение

- 2.1 Европейската гражданска инициатива, въведена с Договора от Лисабон с цел да се окуражи по-голямо демократично ангажиране на гражданите в европейските дейности¹, позволява на един милион граждани на Европейския съюз (ЕС), с произход от поне седем държави членки, да призват Европейската комисия да предложи законодателство по въпроси от компетентността на ЕС. Това е първият по рода си инструмент за демокрация на участието на европейско равнище.
- 2.2 От стартирането на ЕГИ през април 2012 г. над 5 милиона граждани са подкрепили повече от 20 различни инициативи. Европейският икономически и социален комитет покани мнозина инициатори на кампании да присъстват на неговите пленарни сесии.
- 2.3 ЕГИ относно водата и санитарно-хигиенните условия като права на човека има за цел да предложи законодателство, което да превърне достъпа до водоснабдяване и канализация в право на човека в приетия от ООН смисъл, както и да насърчи водоснабдяването и канализацията като жизненоважни обществени услуги за всички. Тя беше представена на ЕИСК по време на пленарната сесия през септември 2013 г.
- 2.4 Припомняме оригиналния текст на инициативата:

„Водата и санитарно-хигиенните условия са човешко право!“

¹ Регламент (ЕС) № 211/2011 на Европейския парламент и Съвета относно гражданската инициатива; [OJ L 65, 11.3.2011 г., стр. 1.](#)

Приканваме Европейската комисия да предложи законодателство, в което достъпът до водоснабдяване и канализация се признава за право на човека в приетия от ООН смисъл, както и да насърчи водоснабдяването и канализацията като жизненоважни обществени услуги за всички.

Европейското законодателство следва да изисква от правителствата да гарантират и предоставят на всички граждани канализация и безопасна питейна вода в достатъчно количество. Настоятелно призоваваме:

1. институциите на ЕС и държавите членки да бъдат задължени да гарантират, че всички жители ще се ползват от правото на вода и санитарно-хигиенни условия;
 2. водоснабдяването и управлението на водните ресурси да не бъдат предмет на „правилата на вътрешния пазар“, а услугите в областта на водите да бъдат изключени от либерализацията;
 3. Европейският съюз да увеличи усилията си за постигане на всеобщ достъп до вода и санитарно-хигиенни условия.
- 2.5 На 17 февруари 2014 г., след като Комисията валидира 1 659 543-те подписа в 13 държави членки, Европейският парламент започна широкообхватно изслушване на гражданския комитет на Европейската гражданска инициатива за водата, в което беше поканен да участва и ЕИСК. В същия ден и заместник-председателят на Европейската комисия Марош Шефчович прие гражданския комитет на инициативата.
- 2.6 В съобщение от 19 март 2014 г. Европейската комисия публикува официалния си отговор на първата успешна Европейска гражданска инициатива (ЕГИ), която я приканва да „въведе в европейското законодателство човешкото право на вода и санитарно-хигиенни условия“.
- 2.7 На 15 април 2014 г. – Европейския ден на ЕГИ – ЕИСК организира конференция относно „Building up success“, в която отново беше поканен да участва гражданският комитет на ЕГИ за водата и по време на която „впечатляващ брой активисти на кампании в рамките на ЕГИ и на заинтересовани страни се срещнаха в ЕИСК, за да разгледат събрания до момента опит и да изготвят списък с препоръки за подобряване на ефикасността и приобщаващия характер на този инструмент на пряката демокрация“.
3. **Общи бележки**
- 3.1 ЕГИ показва своята сила и успех като инструмент за публичен дебат и изграждане на граждански мрежи.

- 3.2 Пречките, които трябва да бъдат отстранени, са свързани с преразглеждането на правилата за нейното прилагане², тъй като те не съответстват на реалното естество на ЕГИ. Те налагат задължения, сравними с тези, които биха подходжали на правно задължителен инструмент за пряка демокрация, чието правно въздействие би било това на референдум (чувствителни лични данни, възможен възпиращ разубеждаващ ефект, несъразмерни процедури) и подлагат инициаторите на несъразмерно големи правни принуди, които не са еднакви в различните държави членки. Те ограничават периметъра на темите, които могат да бъдат законно регистрирани, до суверенната преценка на Комисията, която единствена определя дали темите са от нейната компетентност.
- 3.3 Максималният размер на текста за представяне на регистрираната инициатива, включително заглавие, предмет и описание, е 800 знака, което налага Комисията мимоходом да заключи, че в инициативата липсват конкретни предложения!
- 3.4 Много европейски граждани губят надежда, че могат да кажат мнението си в Европа и за Европа. Бъдещата европейска комисия трябва да обърне внимание на този факт.
- 3.5 Като част от Договора за ЕС (член 11, параграф 4), този инструмент е единственият законов механизъм, с който разполагат обикновените европейски граждани, за да повлияят на политическия дневен ред на ЕС. През 2015 г. ЕП и Съветът ще трябва да преразгледат правилата за прилагане; те трябва да извлекат поуки от тези първи кампании.

4. Специфични бележки

- 4.1 Комитетът констатира със задоволство, че ЕГИ „Водата и санитарно-хигиенните условия са човешко право“ налага европейските институции да се замислят за тревогите на европейските граждани и да установят, че те не се ограничават до обичайните регулаторни съображения на Комисията, която реши да изключи водните и канализационните услуги от Директивата за концесиите.
- 4.2 Комисията основателно припомня отговорностите на държавите членки по отношение на приемането на мерки, предназначени да помогнат на хората в нужда.
- 4.3 Тя признава също така, че разполага с правомощия за определянето на някои основни принципи в областта на политиките на ценообразуване за водата в държавите членки и припомня разпоредбите на член 9 от Рамковата директива на ЕС за водите, който въвежда принципа за пълно покриване на разходите.

² Регламент (ЕС) № 211/2011 на Европейския парламент и на Съвета относно гражданската инициатива.

- 4.4 При все това Комисията не показва никаква реална амбиция в отговора си на очакванията на повече от 1,6 млн. граждани (1,9 млн. събрани подписа) и не формулира ново предложение за инструмент на ЕС, който да установява правото на вода като право на човека.
- 4.5 Като се опира на конкретни примери в различни европейски градове, Комитетът е на мнение, че задължението за приемане на адекватни политики за ценообразуване на водата с цел запазване на водните ресурси може и трябва да бъде обвързано със задължението за гарантиране на всеобщ достъп до тези ресурси посредством подходящи механизми за солидарност.
- 4.6 ЕИСК счита, че преразглеждането на Рамковата директива за водите и на Директивата за питейната вода би трябвало да бъде възможност да се включат указания и принципи относно принципа за всеобщ достъп, както и относно принципа на Рамковата директива за водите за възстановяване на разходите за водни услуги.
- 4.7 **Гарантиране на по-добро качество на водата и на по-добър достъп до вода:**
- 4.7.1 Комитетът подчертава, че е изненадан от факта, че на една гражданска инициатива от такъв мащаб се отговаря с предложение за обществена консултация относно качеството на питейната вода, който отговор изглежда препраща към по-обичайни средства за консултация, които са полезни, но не дават отговор на ЕГИ.
- 4.8 **Гарантиране на неутралността на доставката на услуги, свързани с водата:**
- 4.8.1 Комитетът констатира със задоволство, че Комисията е разбрала необходимостта от прозрачност в процеса на вземане на решения в областта на управлението на водите на местно, регионално и национално равнище.
- 4.8.2 Заради жизненоважния □ характер водата трябва да бъде опазвана като чувствителен ресурс и като общо благо. Трябва да се има предвид, че използването □ за жизненоважни човешки нужди е от приоритетно значение. Европейската комисия би трябвало за разбере, че достъпът и наличието в достатъчно количество на вода и канализация трябва да бъдат признати за основно човешко право, заради жизненоважния им характер, който е свързан с достойнството на хората. За целта те трябва да бъдат изключени трайно от търговските правила на вътрешния пазар и да се предложи предефинирането им като нестопанска услуга от общ интерес³.

³

Становище на ЕИСК относно „Достъпност на услугите от общ икономически интерес: определение, измерване, предизвикателства, европейски инициативи“, [ОБ С 177, 11.6.2014 г., стр. 24-31](#).

4.8.3 Продуктите от жизнена необходимост за хората би следвало да бъдат обект на специален подход и да бъдат извадени от рамките на свободната търговия. Въпреки наличието на официални текстове, в които се заявява, че „водата не е търговски продукт“ или че „всеки човек има право на храна“, и до днес сме свидетели на приватизиране на водоизточници, на широкомащабни спекулации с основни храни и на масирано заграбване на земеделски земи. Тези явления пряко застрашават оцеляването на най-бедните хора.

4.8.4 Европейската комисия се приканва да предложи конкретни задължителни мерки, за да се отговори на въпросната гражданска инициатива – нещо, което тя не е направила в съобщението си. Един правно обвързващ европейски текст би следвало по-специално да предвиди, че печалбата не трябва да бъде очакваната цел на управлението на водните ресурси и на свързаните с тях услуги. В противен случай декларацията, че „водата е обществено благо“, е лишена от смисъл.

4.9 **Гарантиране на доставката на вода чрез обществена услуга от човешки интерес:**

4.9.1 Комитетът настоятелно приканва за приемането на европейски инструмент, признаващ правото на човека на вода и канализация, така както е дефинирано от ООН през юли 2010 г., което, заедно с член 14 от ДФЕС относно УОИИ и протокол № 26 от УОИ, е едно от основанията на ЕГИ и основание за това Европейската комисията да може да препоръча на държавите членки да удовлетворят това право чрез нестопанска услуга от общ интерес, при зачитане на неутралния характер на осъществяването на тази услуга, различен от търговския характер, който би могъл да е налице при използването за промишлени или селскостопански нужди.

4.10 **По-интегриран подход на помощта за развитието:**

4.10.1 Политиката за развитие и финансовите ангажименти на ЕС биха спечелили, ако се опрат твърдо на признаването от всички държави – членки на ЕС, на човешкото право, така както е официално признато от ООН през юли 2010 г., в частност целящо оптимална ефикасност, защото обявяването на политиката за развитие и помощ в тази област за обвързана с човешко право би позволило да се води борба с корупцията и би ангажирало операторите – подизпълнители. Комитетът насърчава и подкрепя интегрирания подход и създаването на синергия между водата и продоволствената сигурност. Относно синергията между вода и енергия, Комитетът очаква предложените елементи, за да може да прецени дали отговарят на духа на ЕГИ по отношение на защитата на ресурса като общо благо.

Общественото здраве също трябва да бъде в центъра на загрижеността, по-конкретно чрез създаването на санитарно-хигиенни условия навсякъде, където те липсват, въпреки че операторите по-слабо се интересуват от този аспект.

4.11 **Насърчаване на публично-частните партньорства:**

4.11.1 Комитетът приветства ангажимента на Комисията да насърчава по-ефективно тези партньорства с нестопанска цел във водния сектор за укрепване на капацитета на сектора на водоснабдяването и канализацията чрез предаването на експертни познания и знания между ВиК предприятия, местните органи и други участници във водния сектор и подчертава, както го е правел и преди това, че иновациите и резултатите от научните изследвания и развойната дейност, получили публична подкрепа в рамките на 7-ата рамкова програма, би трябвало да бъдат предоставени на нестопанския сектор, предприятията на социалната и солидарна икономика, общините и др.⁴.

4.12 **Последващи действия във връзка с „Рио+20“:**

4.12.1 С цел да подкрепи Целите за устойчиво развитие, които трябва да заменят Целите на Хилядолетието след 2015 г. и които ще имат всеобщ характер, ЕС би трябвало да се приведе в съответствие с тези бъдещи Цели и да признае, че днес в Съюза все още има между 1 и 2 милиона европейски граждани, които нямат достъп до ресурса. ЕС трябва да подобри осведомеността на своите държави членки по отношение на данните (бездомни лица, роми, лица, обитаващи некачествени и несигурни жилища), за да може да бъде решен проблемът.

4.13 Комитетът приветства ангажимента на Европейската комисия относно качеството на водата, прозрачността на управлението, установяването на по-структуриран диалог между заинтересованите страни, но подчертава, че това не отговаря на поставените от гражданската инициатива въпроси относно всеобщия характер на дадено човешко право, а именно, че всеки гражданин и жител трябва да може да разполага с жизнения минимум вода, независимо от това къде живее, какво работи или други обстоятелства.

4.14 Европейската комисия отбелязва, че законодателството на ЕС винаги е отчитало особеностите на услугите, свързани с водата и канализацията, и важната роля, която те имат за удовлетворяването на основните потребности на населението.

Комитетът счита, че става въпрос за жизненоважна, а не просто важна роля, и приемайки, че действително се касае за основни потребности, настоява тези основни потребности да бъдат задоволявани в рамките на нестопански услуги от общ интерес.

4

Становище на ЕИСК относно „Европейско партньорство за иновации в сферата на водите“, [ОВ С 44, 15.2.2013 г., стр. 147-152](#).

4.15 ЕИСК препоръча на държавите членки и на европейските институции да консолидират тази политика, като се има предвид, че водата е основно жизнено благо – за гражданите, предприятията, селското стопанство, както и за местните власти. Необходимо е да □ се отреди централно място във всички европейски политики, като се подчертаят предизвикателствата, свързани с борбата с бедността, с основните права на европейските граждани, здравеопазването, интеграцията и социалното сближаване.

4.16 ЕИСК препоръчва:

- да се направи оценка на въздействието и на цената на една политика за водите, която не включва социалното, екологичното и икономическото измерение;
- да се съгласуват стратегиите, действащи между различните териториални интереси в държавите членки;
- да се изгради устойчив подход към управлението на водните ресурси, като се разработят нови инструменти за предвиждане, които да позволяват да се реагира при природни бедствия или аварии, свързани с човешката дейност, които в краткосрочен план застрашават и увреждат водните ресурси;
- да се възобнови приемането на Директивата за почвите;
- да се фокусира вниманието и върху по-пестеливо търсене, което опазва и съхранява този ресурс;
- социалният диалог и социалните партньори да се включат като елемент, допринасящ за гарантиране на изпълнението на всички задачи, в цялото им разнообразие и на всички равнища на предоставяне на услугите за водоснабдяване и канализация.

4.17 Освен това ЕИСК:

- препоръчва да се търсят технологии, които позволяват подобряване на здравето и безопасността на работниците, заети в сектора на водоснабдяването и канализацията;
- препоръчва да се оползотворява капиталът от знания, натрупани от някои НПО;
- препоръчва да се разшири списъкът на замърсителите (наноелементи, канцерогенни, мутагенни и токсични за репродукцията вещества), които не трябва да се срещат в повърхностните или подпочвените води, за да се опази здравето на гражданите, както и да се изготвят препоръки за повторно използване на пречистените води;
- приветства мерките за опазване на екосистемите и подкрепя подхода за опазване на естествените водоносни слоеве.

- 4.18 Политиката в областта на водоснабдяването и канализацията следва да бъде включена в подход за устойчиво развитие, даващ възможност този ресурс да задоволява настоящите нужди на населението и да бъде съхранен за задоволяване на нуждите на бъдещите поколения.

Брюксел, 15 октомври 2014 г.

Председател
на
Европейския икономически и социален
комитет

Henri Malosse
